

הצד ומוזה הצד, ויקום החמור. ויש אומרים, כמו ויעזבו ירושלים (נחמי' ג, ה) לטעון המשא¹⁴, בדרך רחוקה¹⁵.

ו לא תטה. עם הדיין ידבר¹⁶. וכמוהו לפני ה' אלהיך תאכלנו (דבר' טו, כ). הראוי לאכול, כאילו הוא מדבר עם כהן, ויבדילנו מכל ישראל שידבר עמהם¹⁷. והאומר, כי הוא בכור עדר¹⁸, הבל הוא.

ז מדבר שקר. עם הדיין ידבר, שלא ידין דין שקר, וכמוהו צדק צדק תרדוף (דבר' טז, כ)¹⁹. ונקי וצדיק אל תהרוג. באותו הדבר²⁰, אם ידעת שהוא רשע בדבר אחר, שלא תאמר הואיל וככה עשה רשע אחר קשה, אהרגנו ואסיר המכשול מהדרך, כי אני אקח הדין ממנו ולא ימלט מידי²¹.

ח ושחר. גם הזכיר כל זה, כי העשיר יתן שוחד לדיין להטות מדין דלים. ויטלף דברי צדיקים. אמר הגאון, כי צדיקים תאר לדברי, ולא יתכן זה, כי דברי סמוך²². וטעם צדיקים בדין, לא צדיקים במצות.

י ושש שנים. הזכיר גם זה בעבור ואכלו אביוני עמך (יא).

יא והשביעית תשמטנה. היא שתקרא שמטה לה, ולא יגוש איש את רעהו האביון. ונפשתה. שלא תזרע, וכמוהו ונטוש את השנה השביעית (נחמיה י, לב).

יב ששת. גם הזכיר בעבור וינפש בן אמתך והגר אשר בשעריך, שהוא עני ושכיר לך.

יג ובכל אשר. עתה הזכיר ע"ג, והטעם כל מה שאמרתי הם מצותי ומשפטי, ולא כן משפטי אלהים אחרים. ואמר לא תזכירו. שלא תזכירו שמותם להשבע בהם. גם שלא ישביעו בהם עובדיה. וזהו ולא ישמע על פיך שתשביעו בו אחרים, שלא תאמר לע"ג השבע לי באלהיך.

יד שלש רגלים. פעמים. לי לבדי תהיה עבד שתעבוד שלש רגלים בשנה, ותבא לפני כעבד שיביא דורון לאדונו. על כן כתוב אחריו את²³ פני האדון ה' (יו), כמו לפני האדון ה'²⁴, וכן ולא יראו פני ריקם (טו). והזכיר זה בעבור כי יש ימים ידועים הולכים עו"ג להבליהם, על כן כתוב תחוג לי לבד. ומלת תחוג. תזבח, כמו אסרו חג בעבותים (תה' קית, כז)²⁵. רגלים. מגורת רגל, כי רובם רגלים הם²⁶.

14 פירוש מעוב — מלטעון. ויעזבו ירושלים — טענו טיח וטיט על החומה לחזקה. מכאן המלה מעזיבה (ב"מ, י, משנה ב ראה רש"י ורשב"ם).
15 רחוק מלהיות פשטו של הכתוב. בקצר: והוא רחוק בעיני. 16 מעבר מן העם אל הדיין. 17 עבר מכלל ישראל אל הכהן הראוי לאכול את הבכור. 18 הנוולד ראשון בעדר, והוא מותר לכל ישראל. בדברים יב, יז הוא אומר: והמכחישים אמרו כי הם שנים בכורים. האחד בכור פטר רחם והשני בכור עדר. ואין צריך להשיב על הבליהם. 19 שם

הוא משרש: עם בעלי הריב ידבר. 20 שהוא בו נקי וצדיק. בכ"י פריס אין המלה באותו. כמו כן: וכבר עשה, במקום וככה. 21 בעד הרשע האחר הקשה. 22 דברים של צדיקים. 23 צ"ל אל, טעות לפי לד, כג. 24 אל פני — פרושו: לפני. ולא יראו פני ריקם — לפני. ראה הערה 32. 25 ראה ה, א, הערות 2—3. 26 היו הולכים ברגל. ע"ד כי את רגלים רצתה וילאוך ואיך תתחרה את סוסים (ירמיה יב, ה). בקצר: גם טעם פעמים כמו הרימה פעמיך (תהלים עד, ג). והטעם שלש